

کلید «شهر جهانی گوهرسنگ»ها» به شهردار مشهد تحویل داده شد گذار از تجارت سنتی سنگ قیمتی

گوهرسنگ به هر نوع «کانی» گفته می‌شود که استفاده زینتی دارد و در انگلیسی به آن Gemstones می‌گویند. به‌طور کلی منطقه خراسان به دلیل پدیده‌های زمین‌شناختی که در طول سالیان دراز در آن رخ داده است، محل پیدایش بسیاری از کانی‌ها و گوهرسنگ‌هاست؛ از جمله نیشابور که از قدیم‌الایام به دلیل داشتن معادن فیروزه شهرت دارد و بزرگ‌ترین معدن فیروزه ایران در این شهر تاریخی واقع است. عقیق، گارنت، کوارتز، یاقوت و اوپال از دیگر سنگ‌های بیشتر شناخته‌شده قیمتی خراسان است که با حضور گوهرتراشان برجسته ایران، نشان از قدمت این صنعت در این منطقه دارد. موضوع دیگری که باعث رونق تجارت گوهرسنگ‌ها در خراسان شده، وجود بارگاه امام هشتم شیعیان جهان و بازار پررونق سوغات است. از آنجا که به دست کردن انگشترهایی آراسته به سنگ‌های زینتی در فرهنگ مذهبی ایرانیان و حتی بسیاری از زائران خارجی پسندیده شمرده می‌شود، گوهرسنگ‌ها موجب شده که صنایع دستی مرتبط، بخش مهمی از کسب‌وکار اهالی این منطقه باشد و زمینه ایجاد بیشترین کارگاه‌های سنگ‌تراشی ایران در این حوزه جغرافیایی را به وجود آورده است.

در اهمیت جایگاه گوهرسنگ‌ها در سبد صادراتی ایران همین بس که بر اساس آمارهای گمرک از مجموع ۱۵۱ / ۶ میلیون دلار فروش صادراتی ایران در سال ۱۴۰۰ از محل حدود ۱۵ هزار تن صنایع دستی کشور، بیش از ۱۳۱ میلیون دلار آن یعنی حدود ۸۷ درصد با وزنی

حدود ۳ تن (۰/۰۲ درصد کل وزن صادرات صنایع دستی) سهم فلزات گران بها بوده است. هرچند این میزان در مقایسه با حجم جهانی گردش مالی بازار سنگ‌های قیمتی بسیار ناچیز است.

بنابر سنتی معمول، شهردار هر شهر با حکمی دوساله از سوی وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به عنوان دبیر شهر جهانی منصوب می‌شود و سند شهر تا انتصاب شهردار بعدی به او تحویل داده می‌شود. به همین منظور جواد واحدی، معاون امور مجلس و استان‌های وزیر میراث هفته گذشته در سفری به مشهد، سند شهر جهانی گوهرسنگ‌ها را به شهردار مشهد تحویل داد و از مدیریت شهری این کلان‌شهر خواست تا به «برند شدن» این صنعت در سطح جهانی کمک کند.

آمادگی شهرداری برای کمک به اشتغال‌زایی در حوزه سنگ‌های قیمتی

عبدالله ارجائی، شهردار مشهد در دیدار با معاون وزیر میراث فرهنگی از ظرفیت‌های مشهد برای ایجاد شغل در حوزه صنعت سنگ‌های قیمتی می‌گوید و از آمادگی شهرداری برای کمک به میراث فرهنگی در راه‌اندازی کارگاه‌های خانگی اشتغال زنان سرپرست خانوار خبر می‌دهد.

ارجائی معتقد است جهانی بودن مشهد موضوعی بدیهی است اما آن‌طور که باید، به آن پرداخته نشده است. «در مشهد مضجع شریف حضرت رضا (ع) با بیش از یک میلیون مترمربع فضای زیبا و نورانی که ۲۴ ساعته در طول سال درهای آن به روی مردم باز است. حدود ۵۲ درصد از اماکن اقامتی کشور در مشهد واقع شده که در زمان پیک تنها ۸۰ درصد آن مورد استفاده قرار می‌گیرد و به این معنی است که برای افزایش زائر، زیرساخت برای فعالیت وزارت میراث فرهنگی و گردشگری فراهم است.»

شهردار مشهد به روستای «پیوه زن» با قدمتی حدود ۶ هزار ساله اشاره می‌کند که بیشتر هنرمندان حوزه جواهرات و سنگ‌های قیمتی ایران از اهالی آن هستند و انتظار دارد که

نگاهی ملی به این صنعت شود: « مدیریت شهری آمادگی کمک در این حوزه را دارد، اما این نهاد نیازمند اقدامات عملی است، چرا که معتقدیم حوزه سنگ‌های قیمتی ظرفیت تولید شغل بالایی در استان و مشهد دارد و امیدواریم وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به اندازه ظرفیت‌های مشهد به این شهر نگاه کند و مشهد را متفاوت با سایر شهرها و استان‌ها ببیند.»

به گفته ملیحه سلطانی، مسوول دبیرخانه شهر جهانی گوه‌رسنگ‌ها، تلاش برای توسعه زیرساخت‌ها و گذار به استفاده از فناوری‌های نو، تاسیس موزه برای نمایش سنگ‌های قیمتی، توسعه آموزش طراحی، تشکیل تیم و آموزش حرفه‌ای طراحان، احداث هنرستان هنرهای ایرانی-اسلامی با رشته‌های گوه‌رشناسی و گوه‌تراشی و گرفتن امتیاز مرکز نوآوری زیورآلات از جمله اقدامات این دبیرخانه برای توسعه و استفاده از مزیت‌های مشهد و همچنین عنوان بین‌المللی شهر جهانی گوه‌رسنگ‌ها است.

با این همه به نظر می‌رسد همچنان راه درازی تا رسیدن به حداقل‌های ایجاد ارزش افزوده از طریق صادرات سنگ‌های قیمتی وجود دارد؛ چرا که بنابر آمارهای بین‌المللی حجم بازار جهانی گوه‌رسنگ‌ها در سال ۲۰۲۱ بالغ بر ۳۰ میلیارد دلار است که با توجه به صادرات ۱۵۰ میلیون دلاری ایران که بخش بزرگی از آن هم به صورت خام‌فروشی انجام می‌شود، رقمی معادل ۰/۰۰۵ درصد سهم کشورمان می‌شود، در صورتی که ایران با داشتن حدود یک درصد کل جمعیت جهان، حدود ۷ درصد کل ذخایر معدنی دنیا را در خود جای داده است.

عضویت ایران در سازمان مرجع صنایع دستی دنیا

شورای جهانی صنایع دستی (World Crafts Council) سازمانی غیرانتفاعی است که در سال ۱۹۶۴ میلادی با هدف ارتقای جایگاه صنایع دستی در شهر نیویورک آمریکا بنیان نهاده شد. ۹۰ کشور جهان هم‌اکنون عضو این شورا هستند که برای تشویق و مشاوره اقتصادی و فنی به فعالان این حوزه فعالیت می‌کند. ایران از سال ۱۳۴۷ شمسی به عضویت شورای جهانی صنایع دستی که زیر نظر یونسکو فعالیت می‌کند درآمده و در مجمع آسیا و

اقیانوسیه آن، مشغول به فعالیت شده است. برای نخستین بار «مجمع جهانی شورای جهانی صنایع دستی» که هر چهار سال یک بار برگزار می‌شود، مهر ۱۳۹۵ در اصفهان برگزار شد و در همان سال مشهد به عنوان پانزدهمین شهر صنایع دستی دنیا با عنوان «شهر جهانی گهرسنگ‌ها» پذیرفته و دبیرخانه دائمی‌اش در دومین کلان‌شهر ایران تاسیس شد. سفال لالجین، گیوه مریوان، هنر اصفهان، سفالگری کلیورگان، فرش تبریز و گلیم سیرجان از جمله دیگر اماکن پذیرفته‌شده ایران در شورای جهانی صنایع دستی است.